

EXODUS

23-24

Rechtsregels voor Israël en de bezegeling van
het verbond bij de Sinaï.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/exodus/23-24

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Vals getuigenis en de waarheid spreken	3 min	4
2	Onpartijdige rechtspraak voor arm en rijk	2 min	5
3	Vijanden helpen en steekpenningen mijden	2 min	7
4	Het sabbatsjaar en zorg voor de armen	2 min	8
5	De sabbat en de namen van andere goden	3 min	9
6	De drie jaarlijkse feesten van Israël	3 min	11
7	Eerstelingen, offervlees en Joodse spijswetten	2 min	13
8	De Engel die Israël naar Kanaän leidt	2 min	14
9	De geleidelijke verovering van Kanaän	2 min	16
10	Het gevaar van Kanaäns afgoderij	2 min	17
11	Israël bevestigt het verbond met God	2 min	19
12	Het verbond wordt met bloed bezegeld	2 min	20
13	De oudsten zien de God van Israël	3 min	22
14	Hoe mensen de onzichtbare God kunnen zien	7 min	25

15	Mozes ontvangt de stenen tafelen	2 min	29
16	Vooruitblik op de tabernakel en het gouden kalf	2 min	30
	Om verder te lezen		31

1

Vals getuigenis en de waarheid spreken

We gaan verder bij Exodus hoofdstuk 23. Bedenk dat Exodus hoofdstuk 21, 22 en 23 samen vormen wat wij het Boek van het Verbond noemen. Het bestaat uit verschillende inzettingen en rechtsregels die God gaf voor bepaalde concrete rechtszaken. In wezen gaven de Tien Geboden de brede beginselen van ethiek, moraal, rechtvaardigheid en godsvrucht. Maar deze hoofdstukken gaan uit van specifieke situaties: in dit geval moet dit worden gedaan. Zo konden de beginselen van de Tien Geboden concreet worden toegepast op het dagelijks leven.

In hoofdstuk 23 staat:

U mag geen vals gerucht verspreiden, en u mag een schuldige niet uw hand reiken door een misdadige getuige te zijn.

EXODUS 23:1

Dat gaat natuurlijk over:

U zult geen vals getuigenis spreken tegen uw naaste.

EXODUS 20:16

namelijk een vals gerucht over iemand. Er staat dat je niet met de goddeloze moet samenspannen om een onrechtvaardige getuige te zijn. Dit zou in het bijzonder van toepassing zijn op mensen zoals de getuigen die tegen Naboth opstonden toen Izebel zijn wijngaard van hem wilde afnemen en hij die niet wilde afstaan of verkopen. Daarom huurde zij in zijn stad valse getuigen in om te verklaren dat zij hem godslasterlijke woorden hadden horen spreken, zodat hij ter dood gebracht zou worden. Dat zou een geval als dit zijn. Die valse getuigen spanden met de goddeloze samen om een vals getuigenis tegen hem af te leggen.

Met andere woorden, je moet eerlijk zijn, ook als alle anderen in de rechtszaal het tegenovergestelde zeggen van wat jij zegt, zelfs als ze allemaal liegen.

Ik denk aan de processen van Neurenberg, toen de nazioorlogsmisdadigers in Neurenberg terechtstonden. De ene beklaagde na de andere zei, toen hij werd geconfronteerd met de oorlogsmisdaden en de afschuwelijke dingen die de Joden waren aangedaan, telkens opnieuw: ‘Wij wisten niet hoe omvangrijk het was. Wij waren ons niet bewust van wat er in de vernietigingskampen gebeurde.’ In sommige gevallen zeiden ze eerst dat ze alleen maar bevelen hadden opgevolgd, enzovoort. Ze verdedigden zich allemaal en probeerden hetzelfde verhaal te vertellen.

Toen stond een van hen op, Hans nog iets — ik ben zijn achternaam vergeten — en zei: ‘Wij wisten wel wat er gebeurde. Wij zijn verantwoordelijk voor wat we hebben gedaan.’ Zijn getuigenis wierp een heel ander licht op het hele proces. Van degenen die zeiden: ‘Wij wisten het niet,’ kon je immers verwachten dat ze dat zouden zeggen als ze logen. Maar van hem kon je niet verwachten dat hij zou liegen en zeggen: ‘Wij wisten het wel.’ Hij ging duidelijk in tegen het getuigenis van de hele menigte die het tegenovergestelde van hem verklaarde, en hij vertelde de waarheid. Er staat:

2

Onpartijdige rechtspraak voor arm en rijk

U mag de meerderheid niet volgen in het kwaad, en u mag in een rechtszaak niet zo antwoorden dat u zich schikt naar de meerderheid om zo het recht te buigen.

EXODUS 23:2

Dat is interessant, want we zullen ook nog zien dat het verboden is om een rijke man voor te trekken. Maar de rechtbanken zouden vaker partijdig zijn voor de rijken dan voor de armen, omdat de rijken hen konden omkopen. Zo begingen de rechtbanken vaak onrecht: rijke mensen die ongelijk hadden, kochten de rechters daadwerkelijk om zodat die in hun voordeel zouden beslissen. De arme man, die de rechter niet kon omkopen, werd eenvoudigweg het slachtoffer.

Dat wordt in de wet vele malen verboden: dat men de rijken de dienst laat uitmaken en hun toestaat de armen op die manier uit te buiten. Maar zo'n gebod treffen we niet erg vaak aan: je mag het recht ook niet verdraaien ten gunste van de arme. Dat wil zeggen: je hoort je vonnis niet te veranderen omdat je medelijden hebt met de man vanwege zijn armoede, als hij een misdadiger is. En dat hoor je evenmin te doen als hij rijk is. De economische omstandigheden van een man hebben niets te maken met de rechtvaardigheid van het recht. Misschien ben je geneigd de kant van de rijke te kiezen omdat hij jou voordeel kan opleveren, of de kant van de arme omdat je medelijden met hem hebt. Maar je moet zonder aanzien des persoons rechtvaardig zijn in je uitspraken.

Vers 3 zegt:

U mag een arme bij zijn rechtszaak niet voortrekken.

EXODUS 23:3

Vers 6 geeft de andere kant daarvan:

U mag het recht van de arme onder u niet buigen bij zijn rechtszaak.

EXODUS 23:6

Dat wil zeggen: je mag hem niet minder geven dan waarop hij volgens het recht aanspraak heeft omdat hij arm is, maar je mag hem ook niet voortrekken omdat hij arm is. Zijn armoede hoort niets te maken te hebben met de rechtvaardigheid van zijn zaak. Dat is tot de rechters gericht: zij mogen het recht niet de ene of de andere kant op verdraaien, vóór of tegen de arme.

3

Vijanden helpen en steekpenningen mijden

Vers 4 zegt:

Wanneer u een rund van uw vijand of zijn verdwaalde ezel aantreft, moet u het dier beslist bij hem terugbrengen. Wanneer u de ezel van iemand die u haat, onder zijn last ziet liggen, moet u zich ervan weerhouden om het aan hem over te laten. U moet de ezel beslist samen met hem overeind helpen.

EXODUS 23:4-5

Dit gaat over de manier waarop je je vijanden behandelt. Er staat niet je naaste, maar je vijand, degene die jou haat. Liefde voor je vijand, wat Jezus onderwees, was dus niet iets wat Jezus Zelf bedacht. Het staat zelfs in de wet. Jezus zei:

Maar Ik zeg u: Heb uw vijanden lief; zegen hen die u vervloeken; doe goed aan hen die u haten; en bid voor hen die u beledigen en u vervolgen;

MATTHEÛS 5:44

enzovoort. Dat is precies wat de wet zei dat je moest doen. Jezus bedacht niet iets nieuws. Want als de os of ezel van je vijand afdwaalt, en er wordt van uitgegaan dat de eigenaar niet weet waar het dier is, zou je kunnen zeggen: 'Ik weet dat dat de os van Joe is. Ik mag hem niet. Ik laat zijn os gewoon gaan.' Nee, Hij zegt dat je hem naar hem terug moet brengen. Je moet hem de gunst bewijzen hem naar hem terug te brengen. Evenzo, als zijn ezel onder zijn last bezwijkt en je hem niet overeind wilt helpen, moet je hem toch overeind helpen. Je moet praktische, behulpzame dingen voor mensen doen, ook als ze je vijanden zijn en je haten.

Vers 7:

Houd u ver van bedrieglijke zaken. Een onschuldige en een rechtvaardige mag u niet doden, want Ik zal de schuldige niet rechtvaardig verklaren. U mag geen geschenk aannemen, want het geschenk maakt zienden blind en verdraait de woorden van de rechtvaardigen.

EXODUS 23:7-8

Het is duidelijk dat al deze geboden min of meer aan de rechters worden gegeven, over hoe zij recht moeten spreken en rechtvaardig moeten zijn: ze mogen geen steekpenningen aannemen, geen onschuldige man veroordelen en het recht niet verdraaien ten gunste of ten nadele van de armen.

Ook vers 9:

4

Het sabbatsjaar en zorg voor de armen

U mag de vreemdeling niet onderdrukken, want u kent zelf de gesteldheid van de vreemdeling, omdat u zelf vreemdeling geweest bent in het land Egypte. U mag zes jaar uw land bezaaien, en de opbrengst ervan verzamelen, maar in het zevende jaar moet u het met rust laten en het braak laten liggen, zodat de armen onder uw volk kunnen eten; en het overschot ervan kunnen de dieren van het veld eten. U moet hetzelfde doen met uw wijngaard en met uw olijfbomen.

EXODUS 23:9-11

Dit is het beginsel van het sabbatsjaar. We zijn de sabbatdag al tegengekomen, maar God breidt dit ook uit tot sabbatsjaren. Het land zelf moest in het zevende jaar rust krijgen, zodat het niet hoefde op te brengen. Het zou wel iets opbrengen, omdat er na

de oogst van het jaar ervoor allerlei zaden waren achtergebleven. Die zouden bedekt zijn geraakt en het volgende jaar vanzelf wortel schieten. Maar ze mochten geen zaden zaaien, het land belasten en ieder afzonderlijk jaar de voedingsstoffen aan het land onttrekken. Ze moesten het land elke zeven jaar een jaar rust geven. Wat daar in het zevende jaar wel groeide, mochten ze niet oogsten. Ze moesten het overlaten aan de dieren en de armen samen.

In de wet waren verschillende voorzieningen voor de armen getroffen. Om te beginnen werd een deel van de tienden aan de armen gegeven. Er was ook een wet die zei dat de armen op de velden en wijngaarden mochten lezen. Na de graan- en druivenoogst mochten de armen de velden en wijngaarden in. Daar mochten ze meenemen wat de arbeiders hadden laten vallen of achtergelaten. Dat wordt nalezen genoemd.

Ze hadden in Deuteronomium 24 ook een wet die zei dat je, als je door het veld van iemand anders liep, graan mocht plukken en het mocht eten, of druiven in zijn wijngaard. Je mocht er niet naartoe gaan om het te oogsten en mee naar huis te nemen. Maar als je van de honger omkwam, kon je ten minste op het veld van een naaste eten. Er waren allerlei voorzieningen getroffen om ervoor te zorgen dat de armen iets hadden, zelfs als ze heel arm waren.

5

De sabbat en de namen van andere goden

Vers 12:

Zes dagen moet u uw werk doen, maar op de zevende dag moet u rusten, zodat uw rund en uw ezel kunnen rusten, en de zoon van uw slaaf en de vreemdeling op adem kunnen komen. Bij alles wat Ik tegen u gezegd heb, moet u op uw hoede zijn. U mag niet aan de naam van andere goden denken, die mag niet uit uw mond gehoord worden!

EXODUS 23:12-13

Ik wil dit zeggen over de sabbat. We hebben het sabbatsgebod al vaak gezien. Ik wil erop wijzen dat er staat dat zelfs je dienaren op de sabbat niet mogen werken. Je moet ervoor zorgen dat je dienaren ook een vrije dag krijgen. Het is interessant, want er zijn mensen die de sabbat houden en op de sabbat uit eten gaan. Ze koken niet, maar gaan naar restaurants en laten hun dienaren voor hen werken. Maar als wij de sabbat zouden moeten houden, dan zouden we eigenlijk geen andere mensen moeten betalen om de sabbat te overtreden. Het is duidelijk dat we naar onze woorden moeten handelen. We zouden niemand op de sabbat moeten laten werken, of eigenlijk iemand daartoe moeten aanmoedigen, als wij geacht worden de sabbat te houden.

Zoals je weet, geloof ik niet dat de sabbatswet in het Nieuwe Testament van toepassing is, maar veel mensen geloven dat wel. Het lijkt erop dat zij, als die inderdaad van toepassing is, op de sabbat eigenlijk van niemands diensten gebruik zouden moeten maken. Anders overtreden ze wat het gebod zegt.

Over het niet noemen van de naam van enige andere goden in vers 13 staat er: ‘En laat het ook niet uit je mond komen.’ Sommige mensen vatten dat heel strikt op en noemen de namen van valse goden daadwerkelijk niet. Ze hebben er zelfs bezwaar tegen om de dagen van onze week bij hun gewone naam te noemen — maandag, dinsdag, woensdag, enzovoort — omdat daarin de namen van valse goden vervat zijn. Zondag is de dag van de zon, die een god was voor de mensen in de oudheid, die de zondag de dag voor de zonnegod noemden. Maandag is genoemd naar de maan, de maangod. Donderdag is bijvoorbeeld genoemd naar Donar, de Germaanse god. Ook de maanden van ons jaar zijn in veel gevallen naar goden genoemd. Veel ervan zijn naar heidense goden genoemd. Er zijn dus christenen die weigeren deze namen te gebruiken. Ze houden zich aan wat de Bijbel gebruikt: de eerste dag van de week, de tweede dag van de week, de derde dag van de week, in plaats van maandag, dinsdag, woensdag, enzovoort, of zaterdag, zondag, maandag en dinsdag. Ik denk dat dit een onnodige regel is, omdat God niet zegt dat het altijd verkeerd is om hun namen te noemen. Zo klinkt het wel, maar dat kan niet zo zijn, want de profeten zelf noemen vaak Molech en Baäl, enzovoort. De Bijbelschrijvers noemen de namen van deze goden. Wanneer God zegt:

Laat ze niet over je lippen komen dan geloof ik dat Hij het heeft over het afleggen van eden: dat ze niet bij de naam van andere goden mogen zweren. God wil dat ze bij Zijn eigen Naam zweren, niet bij de namen van andere goden, en dat ze niet over deze andere goden spreken alsof het echte goden zijn. Ik denk dat alleen het uitspreken van hun namen niet werkelijk is wat hier verboden wordt, want de Bijbelschrijvers noemen zelf vaak de namen van andere goden, en de profeten doen dat ook.

6

De drie jaarlijkse feesten van Israël

Vers 14:

Driemaal per jaar moet u voor Mij een feest vieren. Het Feest van de ongezuurde broden moet u in acht nemen. Zeven dagen lang moet u ongezuurde broden eten, zoals Ik u geboden heb, op de vastgestelde tijd in de maand Abib, want in die maand bent u uit Egypte vertrokken. Maar men mag niet met lege handen voor Mijn aangezicht verschijnen.

EXODUS 23:14-15

Dat wil zeggen dat ze tijdens deze feesten offers voor God moeten brengen. Er staat:

Ook het Feest van de oogst, van de eerste vruchten van uw werk, van wat u op de akker gezaaid hebt. En het Feest van de inzameling, aan het einde van het jaar, wanneer u de vruchten van uw werk van het veld ingezameld hebt.

EXODUS 23:16

Deze feesten staan onder verschillende namen bekend en worden als drie gelegenheden, drie feesten, opgesomd. We zullen in de Pentateuch heel vaak een herhaling tegenkomen van de verplichting om deze drie feesten in het jaar te houden. Maar ze worden niet altijd met dezelfde namen aangeduid. Het Feest van de

Ongezuurde Broden, het eerste feest, is bijvoorbeeld hetzelfde feest dat ook het Pascha wordt genoemd. Hoewel het Pascha strikt genomen één enkele dag was, gevolgd door een zeven dagen durend Feest van de Ongezuurde Broden, wordt de hele week in sommige passages de week van het Pascha en het feest van het Pascha genoemd.

Het Oogstfeest is Pinksteren. Hier wordt het het Oogstfeest genoemd, maar soms wordt het het Pinksterfeest genoemd. Pinksteren duidt op vijftig: vijftig dagen na het Pascha is het de dag van Pinksteren. Het wordt dus ook het Oogstfeest genoemd. Dan is er het Inzamelingsfeest, dat in feite het Loofhuttenfeest is. Dat valt aan het einde van het groeiseizoen, wanneer de vruchten rijp waren en ze die inzamelden. De graanoogst bestond uit de granen, en vroeg in de zomer oogstten ze die. Maar laat in de zomer oogstten ze de vruchten. Ze hadden dus deze verschillende inzamelingen, en elk feest duurde een week.

Er staat:

Drie keer per jaar moet alles wat mannelijk onder u is, voor het aangezicht van de Heere HEERE verschijnen.

EXODUS 23:17

Dat is vers 17. Vers 18:

U mag het bloed van Mijn offer niet offeren met iets dat gezuurd is, en het vet van Mijn feestoffer mag niet tot de volgende morgen overblijven. De eerstelingen van de eerste vruchten van uw land moet u in het huis van de HEERE, uw God, brengen. U mag een bokje niet koken in de melk van zijn moeder.

EXODUS 23:18-19

7

Eerstelingen, offervlees en Joodse spijswetten

Dit is een aantal ogenschijnlijk losstaande ceremoniële bepalingen die verband houden met ceremoniële aanbidding. Ze moesten de eerste vruchten van hun oogst naar de Heere brengen en die daar aan God aanbieden. Dat was een kleine hoeveelheid van hun oogst die nog moest komen, en die zouden ze bij de tempel aan God geven. Die zou worden gebruikt als voedsel voor de priesters en de Levieten.

De uitspraak dat ze een geitenbokje niet in de melk van zijn moeder mochten koken, wordt een aantal keren herhaald — in elk geval een paar keer — in Deuteronomium, als ik me niet vergis. Het is niet precies duidelijk wat hier aan de hand was, maar bijna alle uitleggers geloven dat dit naar een heidens gebruik verwijst. Misschien waren de Kanaänieten gewend een geitenbokje in de melk van zijn moeder te koken. Het lijkt op een soort verdraaiing van de natuur. Misschien deden ze het daarom, want de melk van de moeder is uiteraard bedoeld om het geitenbokje te voeden. Het geitenbokje in de melk van zijn moeder koken lijkt een verdraaiing van het doel van die moedermelk. Misschien deden de heidenen dit met opzet als een verdraaiing van de natuur. Maar wat de reden ook was, God stond Israël niet toe dat te doen.

Dit gebod, dat ook elders in de Pentateuch voorkomt, vormt de basis voor het hedendaagse Joodse gebruik om melk en vlees niet bij dezelfde maaltijd te eten. Een praktiserende Jood kan bijvoorbeeld geen cheeseburger eten, omdat daar vlees en een zuivelproduct, kaas, in zitten. Ze nemen die twee niet bij dezelfde maaltijd. Het is duidelijk dat dit veel verder gaat dan dit gebod, maar dat is wat de rabbijnen deden. Ze gingen veel verder dan het gebod. Ze namen de geboden van God en bouwden een omheining rond de wet. Alleen het gebruik om een bokje in de melk van zijn moeder te koken, dat is alles wat verboden wordt. Maar nu drinken ze zelfs geen melk en eten ze geen zuivelproducten bij dezelfde maaltijd als vlees. Dat is een hedendaags Joods gebruik dat hierop gebaseerd is, maar het is duidelijk een vreemd gebruik, dat de wet zelf niet voorschrijft. Vers 20:

8

De Engel die Israël naar Kanaän leidt

Zie, Ik zend een Engel voor u uit om over u te waken op de weg en u te brengen naar de plaats die Ik gereedgemaakt heb. Wees op uw hoede voor Zijn aangezicht en luister naar Zijn stem. Verbitter Hem niet, want Hij zal uw overtredingen niet vergeven, omdat Mijn Naam in het binnenste van Hem is.

EXODUS 23:20-21

De meeste christelijke geleerden geloven dat dit een theofanie of een christofanie is. Deze engel trok voor hen uit, en Hij zei:

Als jullie hem tarten, zal hij jullie overtredingen niet vergeven, wat aangeeft dat hij daadwerkelijk de bevoegdheid heeft om ze te vergeven, maar dat hij dat niet zal doen. En Hij zegt:

Mijn naam is in hem, wat Zijn gezag lijkt te betekenen. Het kan natuurlijk ook gewoon een hooggeplaatste engel zijn, maar veel mensen denken dat dit verwijst naar een christofanie, waarbij Christus voor hen uitgaat. Het verwijst natuurlijk naar de wolkkolom en de vuurkolom. Men beschouwde de Engel van de HEERE als aanwezig in die zichtbare kolom, terwijl zij die overal volgden.

Maar als u aandachtig naar Zijn stem luistert en alles doet wat Ik spreken zal, zal Ik de vijand van uw vijanden zijn en de tegenstander van hen die u in het nauw brengen. Mijn Engel zal namelijk vóór u uit gaan en u brengen bij de Amorieten en de Hethieten en de Ferezieten en de Kanaänieten en de Hevieten en de Jebusieten, en Ik zal hen uitroeien. U mag zich voor hun goden niet neerbuigen en ze niet dienen. U mag niet doen overeenkomstig hun werken. Voorzeker, u moet ze volledig omverhalen en hun gewijde stenen helemaal in stukken slaan. U moet de HEERE, uw God, dienen. Dan zal Hij uw brood en uw water zegenen. Ik zal ziekte uit uw midden doen wijken. Geen vrouw in uw land zal een miskraam hebben of onvruchtbaar zijn. Ik zal het aantal van uw dagen vol maken.

EXODUS 23:22-26

Ik denk niet dat Israël deze weldaden ooit heeft ervaren, omdat ik niet denk dat het ooit gehoorzaam is geweest aan dit gebod. Er waren korte perioden van gehoorzaamheid, maar niet veel. In de tijden dat ze gehoorzaamden, waren deze dingen misschien waar. Misschien werden ze niet ziek en kregen ze geen miskramen. Maar meestal waren ze niet gehoorzaam, dus deze beloften hoefden bij die gelegenheden niet noodzakelijkerwijs op hen van toepassing te zijn.

Vers 27:

9

De geleidelijke verovering van Kanaän

De schrik voor Mij zal Ik vóór u uit zenden, en al de volken waaronder u komt, zal Ik in verwarring brengen. En Ik zal al uw vijanden voor u op de vlucht doen slaan. Ik zal ook horzels vóór u uit zenden; die zullen de Hevieten, de Kanaänieten en de Hethieten vóór u uit verdrijven.

EXODUS 23:27-28

In Deuteronomium hoofdstuk 6 wijst Mozes erop dat God horzels voor hen uit zal sturen. Maar in de feitelijke beschrijving van Jozua en het plan voor de verovering worden de horzels nergens genoemd. We moeten aannemen dat ze wel zijn gestuurd, omdat God zei dat dit zou gebeuren. Naast de legers van de Israëlieten die tegen de Kanaänieten optrokken, werden de Kanaänieten dus ook door horzels verdreven.

Ik zal hen niet in één jaar vóór u uit verdrijven, anders wordt het land een woestenij en worden de wilde dieren van het veld u te talrijk.

EXODUS 23:29

Het idee is dat als de Israëlieten het land te snel zouden veroveren, ze met hun aantal het land niet voldoende zouden kunnen bevolken. Daardoor zou een groot deel van het land niet worden onderhouden en woest komen te liggen. Dan zouden ze er later meer werk aan hebben om het te bewerken. Als ze geleidelijk slechts enkele steden veroverden, konden ze die landbouwgronden één voor één overnemen. De mensen in de steden die ze nog niet hadden veroverd, zouden hun eigen akkers nog steeds bewerken. Zo zou het land niet worden overgelaten aan dieren, onkruid en dergelijke. Hij zal hen het land laten overnemen in het tempo waarin ze het voldoende kunnen bevolken.

Hij zegt:

Ik zal hen geleidelijk vóór u uit verdrijven, totdat u zo in aantal toegenomen bent dat u het land in erfbezit kunt nemen. Ik zal uw grenzen vaststellen, van de Schelfzee tot aan de zee van de Filistijnen, en van de woestijn tot aan de rivier, want Ik zal de bewoners van het land in uw hand geven, zodat u hen vóór u uit kunt verdrijven.

EXODUS 23:30-31

Dat zou de Middellandse Zee zijn. Ik weet niet zeker welke woestijn Hij hier bedoelt. Soms worden de grenzen van het land in heel andere termen aangegeven. De rivier zou naar alle waarschijnlijkheid de Eufraat kunnen zijn, maar met de woestijn wordt vermoedelijk de Negev bedoeld, de zuidelijke grens, denk ik. De Negev was het zuidelijke woestijngebied in Palestina.

Hij zegt:

10

Het gevaar van Kanaäns afgoderij

Ik zal uw grenzen vaststellen, van de Schelfzee tot aan de zee van de Filistijnen, en van de woestijn tot aan de rivier, want Ik zal de bewoners van het land in uw hand geven, zodat u hen vóór u uit kunt verdrijven. U mag met hen en met hun goden geen verbond sluiten. Zij mogen niet in uw land blijven wonen, anders zullen zij u doen zondigen tegen Mij. Als u hun goden dient, voorzeker, het zal voor u tot een valstrik worden.

EXODUS 23:31-33

Dit is de reden waarom God hun niet toestond de Kanaänieten in het land in leven te laten. Natuurlijk gehoorzaamden de Israëlieten niet volledig, en ze doodden niet alle Kanaänieten. Ze deden niet alles wat God hun opdroeg, en het liep precies zo af als God had gezegd dat het zou aflopen. De Kanaänieten bleven hun valse goden aanbidden en verleidden de Israëlieten ertoe die goden te aanbidden. Dat was niet goed voor Israël, want God moest hen uit het land verdrijven, zoals Hij had gezegd dat Hij zou doen. God wist waar Hij het over had. Israël had goede wetten, maar ze hadden geen goede harten. Het waren gewoon mensen. Het waren gevallen mensen. Ze hadden geen nieuw hart en geen nieuwe geest, zoals het nieuwe verbond belooft. Daarom waren ze kwetsbaar voor de invloed van de goddelozen om hen heen. Voor ons onder het nieuwe verbond is dat niet helemaal hetzelfde. Want hoewel we voorzichtig moeten zijn met de invloed van de goddelozen in onze cultuur, hebben we wel harten die innerlijk veranderd zijn. We hebben een nieuw hart. We hebben de Geest van God. We kunnen de confrontatie met de cultuur aangaan en hoeven niet van de mensen daarin afgezonderd te worden. We hoeven hen niet allemaal te doden om te voorkomen dat ze ons verderven. We kunnen in hun buurten wonen. We kunnen met hen in winkels werken en met hen omgaan zonder verdorven te worden. Dat zouden we tenminste moeten kunnen. Ik ben het ermee eens dat sommige mensen die zich christen noemen wel verdorven raken doordat ze met de verkeerde soort mensen omgaan. Maar dat roept vragen op over die specifieke christenen, namelijk of ze werkelijk in de Geest wandelen of niet. Want als je in de Geest wandelt, zou jij een positieve invloed op de ongelovigen moeten kunnen hebben, in plaats van andersom.

11

Israël bevestigt het verbond met God

En nu hoofdstuk 24. Hij zei tegen Mozes:

Daarna zei Hij tegen Mozes: Klim naar boven, naar de HEERE toe, u en Aäron, Nadab en Abihu, en zeventig van de oudsten van Israël, en buig u op een afstand neer. Alleen Mozes mag tot de HEERE naderen. Zij mogen echter niet naderbij komen, en ook het volk mag niet met hem naar boven klimmen.

EXODUS 24:1-2

Nadab en Abihu zijn de twee oudste zonen van Aäron.

Mozes ging heel wat keren de berg op en af naar Jahweh. Bij deze gelegenheid zei Hij:

Neem een paar anderen mee. Neem Aäron, zijn twee oudste zonen en zeventig van de oudsten van Israël mee. Zij kunnen niet zoals jij helemaal naar boven komen. Ze moeten Mij van een afstand aanbidden. Maar Ik wil dat ze de berg op komen. Ik wil dat de rest van het volk uit de buurt van de berg blijft.

En er staat:

Mozes kwam terug en vertelde al de woorden van de HEERE en al de bepalingen aan het volk. Toen antwoordde heel het volk eenstemmig en zij zeiden: Al de woorden die de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen.

EXODUS 24:3

Dit is in wezen de tweede keer dat ze dat hebben gezegd. Toen Hij hen in hoofdstuk 19 opriep om een verbond met Jahweh aan te gaan, zei het volk in wezen hetzelfde. In hoofdstuk 19, vers 8, staat:

Toen antwoordde heel het volk gezamenlijk en zei: Alles wat de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen! En Mozes bracht de woorden van het volk weer over aan de HEERE.

EXODUS 19:8

Nu zeggen ze het dus voor de tweede keer, en ze zullen het een derde keer zeggen. Dit zijn in feite drie momenten waarop ze hun verplichting binnen het verbond bezegelen.

12

Het verbond wordt met bloed bezegeld

Vervolgens schreef Mozes al de woorden van de HEERE op. Hij stond 's morgens vroeg op en bouwde onder aan de berg een altaar en richtte twaalf gedenkstenen op voor de twaalf stammen van Israël.

EXODUS 24:4

Dat moet het aarden altaar zijn waarover eerder, aan het einde van hoofdstuk 20, werd gesproken.

Hij richtte dus twaalf pilaren op, die de twaalf stammen van Israël vertegenwoordigden.

En hij stuurde de jonge mannen van de Israëlieten erop uit. Die brachten brandoffers en brachten dankoffers voor de HEERE, te weten jonge stieren. Mozes nam de helft van het bloed en deed dat in de schalen, en de helft van het bloed sprenkelde hij op het altaar. Hij nam het boek van het verbond en las dit ten aanhoren van het volk voor. En zij zeiden: Alles wat de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen en Hem gehoorzamen.

EXODUS 24:5-7

— zo worden de hoofdstukken die we zojuist hebben gelezen genoemd —

Dat is de derde keer dat ze dit zeiden.

Toen nam Mozes het bloed, sprenkelde het op het volk en zei: Zie, dit is het bloed van het verbond dat de HEERE met u gesloten heeft op grond van al die woorden.

EXODUS 24:8

Die formulering werd door Jezus herhaald, zoals je waarschijnlijk zult herinneren, in Lukas hoofdstuk 22, toen Hij tijdens het laatste Avondmaal met Zijn discipelen de maaltijd hield. Lukas 22, vers 20, zegt:

Evenzo nam Hij ook de drinkbeker na het gebruiken van de maaltijd en zei: Deze drinkbeker is het nieuwe testament in Mijn bloed, dat voor u vergoten wordt.

LUKAS 22:20

In de Engelse bron wordt dit weergegeven als:

Deze beker is het nieuwe verbond in Mijn bloed.

Mozes zei:

Toen nam Mozes het bloed, sprenkelde het op het volk en zei:
Zie, dit is het bloed van het verbond dat de HEERE met u gesloten heeft op grond van al die woorden.

EXODUS 24:8

toen hij het op het volk sprenkelde. Verbonden worden met bloed bezegeld. Jezus maakte dus heel duidelijk dat Hij in de bovenzaal het nieuwe verbond met Zijn discipelen bezegelde, zoals Mozes bij deze gelegenheid met het volk had gedaan.

13

De oudsten zien de God van Israël

Exodus 24, vers 9 tot en met 11, zegt:

Vervolgens klommen Mozes en Aäron naar boven, en ook Nadab en Abihu met zeventig van de oudsten van Israël. Zij zagen de God van Israël. Onder Zijn voeten was iets als plaveisel van saffier, zo helder als de hemel zelf. God strekte Zijn hand niet uit naar de aanzienlijksten van de Israëlieten. Zij zagen God en aten en dronken.

EXODUS 24:9-11

Dit is een feestmaal waarvoor deze oudsten en de priesters, de toekomstige priesters, samen met Mozes naar boven gingen. En zij zagen God. Maar wat zagen zij? Er zijn veel plaatsen in de Bijbel die aangeven dat je God niet kunt zien en dat in feite niemand God

kan zien. Zelfs Mozes mocht Gods aangezicht niet zien, zoals je je misschien herinnert uit het drieëndertigste hoofdstuk van Exodus. In Exodus 33, vers 18, zei Mozes tegen God:

Toen zei Mozes: Toon mij toch Uw heerlijkheid!

EXODUS 33:18

Toen zei God:

Maar Hij zei: Ík zal al Mijn goedheid bij u voorbij laten komen, en in uw aanwezigheid zal Ik de Naam van de HEERE uitroepen, maar Ik zal genadig zijn voor wie Ik genadig zal zijn, en Ik zal Mij ontfermen over wie Ik Mij ontfermen zal.

EXODUS 33:19

Maar Hij zei:

Hij zei verder: U zou Mijn aangezicht niet kunnen zien, want geen mens kan Mij zien en in leven blijven.

EXODUS 33:20

En de HEERE zei:

Ook zei de HEERE: Zie, hier is een plaats bij Mij, waar u op de rots moet gaan staan. En het zal gebeuren, als Mijn heerlijkheid voorbijtrekt, dat Ik u in een kloof van de rots neer zal zetten en u met Mijn hand zal bedekken totdat Ik voorbijgegaan ben. En zodra Ik Mijn hand wegneem, zult u Mij van achteren zien, maar Mijn aangezicht zal niet gezien worden.

EXODUS 33:21-23

Nu zei God in vers 20:

Niemand kan Mij zien en in leven blijven.

Maar Hij is heel duidelijk: Hij bedoelt 'Mijn aangezicht'. We hebben in een eerdere les gezien dat God in het boek Numeri, hoofdstuk 12, zei dat Mozes de gestalte van de HEERE ziet. Numeri 12, vers 8, zegt:

met hem spreek Ik van mond tot mond, ja, zichtbaar, en niet in raadsels. Hij aanschouwt de gestalte van de HEERE. Waarom dan bent u niet bevreesd geweest om over Mijn dienaar, over Mozes, te spreken?

NUMERI 12:8

Dat is kennelijk bij wijze van spreken, want Mozes kon Zijn aangezicht niet zien.

Mozes zag dus werkelijk regelmatig een bepaalde gestalte of gedaante van de HEERE wanneer Hij naar boven ging om God te ontmoeten. Maar hij kon Gods aangezicht niet zien. Hij zei dat niemand dat kan zien en in leven kan blijven. Zelfs Mozes niet.

In Johannes, hoofdstuk 1, staat een vers waaraan veel mensen denken. Ze denken dat er een tegenspraak bestaat tussen dat vers en wat we nu in Exodus 24 lezen. In Johannes, hoofdstuk 1, vers 18, staat:

Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, Die in de schoot van de Vader is, Die heeft Hem ons verklaard.

JOHANNES 1:18

Dat staat ook in 1 Johannes. In 1 Johannes staat:

Niemand heeft ooit God gezien. Als wij elkaar liefhebben, blijft God in ons en is Zijn liefde in ons volmaakt geworden.

1 JOHANNES 4:12

14

Hoe mensen de onzichtbare God kunnen zien

Als nu geen mens God ooit heeft gezien, is er dan hier in hoofdstuk 24 van Exodus, vers 10, sprake van een tegenspraak? Er staat dat zij de God van Israël zagen. Zo komen we bij de vraag wat het in de Bijbel betekent om God te zien, want God is onzichtbaar. Toch wordt van veel mensen gezegd dat zij God hebben gezien, niet alleen van deze mannen bij deze gelegenheid.

Jesaja zei in Jesaja 6:

In het jaar dat koning Uzzia stierf, zag ik de Heere zitten op een hoge en verheven troon, en de zomen van Zijn gewaad vulden de tempel.

JESAJA 6:1

Jesaja zag dus de HEERE, en anderen hebben de HEERE gezien. De Bijbel zegt zelfs:

En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond (en wij hebben Zijn heerlijkheid gezien, een heerlijkheid als van de Eniggeborene van de Vader), vol van genade en waarheid.

JOHANNES 1:14

Hij woonde onder ons, en wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, zei Johannes. Zij zagen de heerlijkheid van Jezus, Die God is.

God wordt op veel verschillende manieren gezien. Jezus zei zelfs:

Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien.

MATTHEÛS 5:8

Wat betekent dat? Kennelijk heeft geen enkel mens ooit Gods ongefilterde en onverhulde heerlijkheid gezien. Degene die in het Oude Testament het dichtst in de buurt kwam, was kennelijk Mozes. Hij zag Gods achterzijde, maar kon Zijn aangezicht

niet zien. Dat was toen Mozes zei:

Toen zei Mozes: Toon mij toch Uw heerlijkheid!

EXODUS 33:18

en God zei:

U kunt Mijn aangezicht niet zien. Nadat Ik voorbijgegaan ben, zal Ik u Mij van achteren laten zien.

EXODUS 33:20-23

Dat is kennelijk een geringere heerlijkheid. Zelfs Mozes kon de onverhulde, ongefilterde heerlijkheid van God niet zien.

Zelfs de discipelen zagen die niet. Hoewel Johannes zegt:

En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond (en wij hebben Zijn heerlijkheid gezien, een heerlijkheid als van de Eniggeborene van de Vader), vol van genade en waarheid.

JOHANNES 1:14

Dat wil zeggen: het was een weerspiegelde heerlijkheid, zoals een zoon enigszins het beeld van zijn vader weerspiegelt en het beeld van zijn vader draagt. Wij zagen dus de heerlijkheid van God weerspiegeld in Jezus, maar niet onverhuld. Die heerlijkheid werd gezien door de sluier van Christus' vlees heen.

In het Oude Testament zagen mensen God op een aantal manieren. We zijn al theofanieën tegengekomen. Een theofanie was kennelijk een verschijning van God. Dat is wat het woord 'theofanie' betekent: een verschijning van God. Maar het gebeurde in een mensachtige gestalte. Of God was in de wolkkolom of in de brandende braamstruik. Dit zijn allemaal theofanieën waarin God verscheen, maar daarbij werd een zichtbare voorstelling van God gegeven. Dat is niet werkelijk God rechtstreeks zien. Het lijkt waarschijnlijk sterk op de manier waarop mensen de heerlijkheid van God in Jezus zagen: de heerlijkheid was verhuld in menselijk vlees.

Zo was het waarschijnlijk ook toen een man de hele nacht met Jakob worstelde, of met Sadrach, Mesach en Abed-Nego in de vurige oven liep, of toen Melchizedek Abraham ontmoette. Dat waren waarschijnlijk gevallen waarin God verhuld was in een soort mensachtig vlees. Het was geen werkelijke menswording, maar niettemin was Hij in een lichaam, zodat Zijn heerlijkheid niet werd gezien. Zo was Hij ook in de wolkkolom binnen in de wolk. Zij konden Hem niet werkelijk zien.

Naast theofanieën waren er mensen die God in visioenen zagen. Een visioen houdt waarschijnlijk niet in dat je rechtstreeks naar God kijkt. Toen Jesaja zei:

Ik zag de Heer, is het duidelijk dat hij een visioen van God had. Veel mensen kregen visioenen. Ezechiël had in Ezechiël hoofdstuk 1 een visioen van God op Zijn strijdwagentroon. Zacharia had visioenen waarin hij God zag. Maar een visioen lijkt een beetje op een droom, alleen ben je wakker wanneer je het krijgt.

Je zou over God kunnen dromen. Het zou zelfs een droom kunnen zijn die God je over Zichzelf geeft. Je zou dus kunnen zeggen dat je Hem in zekere zin ziet als een van de personen in de droom, maar je ziet God niet werkelijk. Je hebt een droom. Er wordt iets visueel in je bewustzijn gebracht, maar het is niet werkelijk God Die je ziet. Het doet me soms denken aan het kijken naar, laten we zeggen, een live voetbalwedstrijd op televisie, of naar een toespraak van de president op televisie. Stel dat je op televisie naar de president keek toen hij zijn jaarlijkse toespraak tot het Congres hield, en iemand vroeg de volgende dag: 'Heb je de president zijn toespraak zien houden?' Dan zou je kunnen zeggen: 'Ja, dat heb ik gezien. Ik heb hem gezien. Ik heb hem gehoord.' Maar in werkelijkheid was dat niet zo, want hij was in Washington D.C. en jij was in de staat Washington. Je hebt hem niet gezien. Je zag een beeld van hem op het scherm. Je zag een visioen van hem. Dat kwam vrijwel op hetzelfde neer als hem zien, omdat het een juiste weergave was van hoe hij eruitzag en wat hij deed. Maar je bevond je niet in zijn aanwezigheid en keek hem niet persoonlijk aan. Zo dichtbij was je niet. Je keek naar een visuele weergave op een scherm.

Ik denk dat visioenen van God zo zijn. In zekere zin zien ze God, maar niet in de zin dat ze Hem rechtstreeks zien. Wanneer de Bijbel spreekt over het zien van God, kan daarmee meer dan één soort ervaring worden bedoeld. Toen zij in dit geval de God van

Israël zagen, denk ik dat zij waarschijnlijk een theofanie zagen, maar het kan ook alleen een visioen zijn geweest. Ze zagen Hem niet van dichtbij zoals Mozes dat deed. Ze bevonden zich op enige afstand.

In vers 11 staat dat God Zijn hand niet naar hen uitstak. Dat betekent dat Hij hen niet doodde. Denk eraan, in Exodus hoofdstuk 33, vers 20, staat:

Hij zei verder: U zou Mijn aangezicht niet kunnen zien, want geen mens kan Mij zien en in leven blijven.

EXODUS 33:20

Als je God ziet, moet je sterven. De Engel van de HEERE verscheen aan Manoach en zijn vrouw, de ouders van Simson, in het boek Richteren, en zij wisten niet Wie Hij was. Maar toen verdween Hij in een vlam, en ze beseften dat ze God hadden gezien. Manoach zei:

En Manoach zei tegen zijn vrouw: Wij zullen zeker sterven, want wij hebben God gezien.

RICHTEREN 13:22

Zijn vrouw zei:

Maar zijn vrouw zei tegen hem: Als het de HEERE behaagd had ons te doden, had Hij het brandoffer en graanoffer van onze hand niet aangenomen en ons evenmin dit alles laten zien en ons nu ook niet iets als dit laten horen.

RICHTEREN 13:23

Waarschijnlijk zagen zij een theofanie. Maar de gedachte dat iemand God kon zien en in leven kon blijven, was nogal opmerkelijk.

Er staat dus dat zij God in een bepaalde gedaante zagen, een theofanie of een visioen of iets dergelijks, maar Hij doodde hen niet. Daar op de berg hielden zij een feestmaal, waarschijnlijk een rituele maaltijd met het vlees van de offers.

15

Mozes ontvangt de stenen tafelen

Toen zei Jahweh tegen Mozes:

De HEERE zei tegen Mozes: Klim naar boven, naar Mij toe, de berg op, en blijf daar. Dan zal Ik u de stenen tafelen geven, de wet en de geboden, die Ik opgeschreven heb om hun te onderwijzen.

EXODUS 24:12

Hij heeft hun de Tien Geboden in hoofdstuk 20 al mondeling en hardop meegedeeld, maar Hij heeft ze hun nog niet op schrift gegeven. Hij gaat ze in steen opschrijven. God gaat dit in feite twee keer doen. Deze keer gaat God de stenen tafelen maken en erop schrijven. De tweede keer zal Mozes voor de tafelen moeten zorgen en zal God erop schrijven. Maar Mozes breekt de eerste.

Mozes stond dus op, samen met zijn dienaar Jozua, en Mozes ging de berg van God op. Hij zei tegen de oudsten:

Hij zei tegen de oudsten: Blijf hier op ons wachten, totdat wij bij u terugkomen. En zie, Aäron en Hur blijven bij u. Wie bepaalde zaken heeft, moet naar hen toe gaan.

EXODUS 24:14

Dat was beslist een geval van misplaatst vertrouwen. Mozes dacht: 'Mijn broer Aäron zal betrouwbaar zijn. Hij kan mij vervangen. Hij zal tijdens mijn afwezigheid de leider zijn.' Hij dacht duidelijk dat Aäron geschikt zou zijn voor die taak, maar daarin vergiste hij zich beslist. Aäron liet zich namelijk gemakkelijk door het volk op een dwaalspoor brengen en bracht daardoor het volk op een dwaalspoor.

Vers 15:

Toen Mozes de berg opklom, bedekte de wolk de berg. De heerlijkheid van de HEERE bleef op de berg Sinaï rusten, en de wolk bedekte hem zes dagen lang. Op de zevende dag riep Hij Mozes, vanuit het midden van de wolk. De aanblik van de heerlijkheid van de HEERE op de top van de berg was in de ogen van de Israëlieten als een verterend vuur. Mozes ging de wolk binnen en klom de berg verder op. En Mozes was veertig dagen en veertig nachten op de berg.

EXODUS 24:15-18

16

Vooruitblik op de tabernakel en het gouden kalf

Terwijl hij daarboven was, ontving hij instructies over hoe hij de tabernakel en het bijbehorende meubilair moest maken. De volgende zeven hoofdstukken zijn vrijwel geheel aan die beschrijving gewijd, zoals we zullen zien wanneer we eraan toe zijn. Nadat deze gedetailleerde instructies over de tabernakel zijn gegeven, vindt de gebeurtenis met het gouden kalf plaats. Vanaf hoofdstuk 32 komt er dus een paar hoofdstukken lang weer wat meer actie in dit verhaal. Wanneer je vervolgens bij hoofdstuk 35 tot en met het einde van het boek komt, krijg je de daadwerkelijke bouw van de tabernakel. Daarbij worden veel van dezelfde details, bijna alle details, opnieuw gegeven.

Als ik het hele boek Exodus slaafs vers voor vers zou behandelen, zouden we de komende zeven hoofdstukken al deze details doornemen. Daarna zouden we die details in de laatste vijf hoofdstukken nog eens doornemen. Maar ik denk niet echt dat dat nuttig is. Wat we volgens mij zullen doen, is alle hoofdstukken over de tabernakel

in één keer behandelen: de hoofdstukken die beschrijven hoe hij gebouwd moest worden en de hoofdstukken die beschrijven hoe hij werd gebouwd, aangezien die vrijwel over hetzelfde gaan.

We komen later terug op de instructies voor de tabernakel, aangezien ze de tabernakel pas aan het einde van het boek daadwerkelijk bouwden. We slaan nu over naar hoofdstuk 32 tot en met 35, waarin het voorval met het gouden kalf staat. Daarna bouwden ze de tabernakel wel, en dan zullen we de beschrijving van alles bekijken. Het heeft geen zin om de beschrijving ervan vooraf te bekijken en daarna, wanneer ze hem bouwen, die beschrijving nog eens te bekijken. We slaan de beschrijvingen van de tabernakel dus over en gaan naar de volgende gebeurtenis in het verhaal. Daarna zullen we alle nodige details over de tabernakel behandelen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Exodus 23:1
- Exodus 20:16
- Exodus 23:2
- Exodus 23:3
- Exodus 23:6
- Exodus 23:4-5
- Mattheüs 5:44
- Exodus 23:7-8
- Exodus 23:9-11
- Exodus 23:12-13
- Exodus 23:14-15
- Exodus 23:16
- Exodus 23:17
- Exodus 23:18-19
- Exodus 23:20-21
- Exodus 23:22-26
- Exodus 23:27-28

- Exodus 23:29
- Exodus 23:30-31
- Exodus 23:31-33
- Exodus 24:1-2
- Exodus 24:3
- Exodus 19:8
- Exodus 24:4
- Exodus 24:5-7
- Exodus 24:8
- Lukas 22:20
- Exodus 24:9-11
- Exodus 33:18
- Exodus 33:19
- Exodus 33:20
- Exodus 33:21-23
- Numeri 12:8
- Johannes 1:18
- 1 Johannes 4:12
- Jesaja 6:1
- Johannes 1:14
- Mattheüs 5:8
- Exodus 33:20-23
- Richteren 13:22
- Richteren 13:23
- Exodus 24:12
- Exodus 24:14
- Exodus 24:15-18

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.